

Pinzellades

sobre Santa Cristina

La manca de temps no em permet, precisament aquest any de la celebració del sisè centenari, la redacció d'un treball digne de l'efemèrides que es commemora. De totes maneres, crec que tinc l'obligació d'adherir-me d'una manera expressa a aquesta celebració amb unes ratlles, tal com em demanen. I vet aquí, penso, que podria començar-les insistint en el que significa Santa Cristina per a nosaltres i, fins i tot, per als que no són lloretencs però coneixen, estimen i valoren aquestes contrades.

Quan parlo ara de Santa Cristina no em refereixo de manera especial a la Santa en concret. Em refereixo a tot plegat: al culte que se li dóna, al

Foto Trull

santuari, als paratges. Quan els lloretencs diem «Santa Cristina» sustantivem tot un fet tot un fenomen, tota una parcel·la de la història de la nostra vila. Una història per a la qual no es necessita ser únicament catòlic o religiós. Per a sentir-la i viure-la, l'adhesió pot partir d'angles ben diferents, malgrat que el fet bàsic quedi centrat entorn de la Santa importada a Lloret. Quantes persones hi ha que no són religioses i que defensarien en canvi aquest indret, santuari inclòs, amb les urpes. Quants pescadors, que rarament posen el peu a l'església, vibren d'emoció en prendre part a les festes de Santa Cristina. En aquesta capacitat de convocatòria, d'unió, d'atracció, resideix la prova del profund significat que el santuari i el seu entorn tenen per a tots.

Potser és la sensació de pau que inspira l'indret la que polaritza la nostra atenció, la que ens crea el clima adequat, que fa que ens hi sentim bé. La sensació agradable que ha inspirat artísticament tants de genis de les arts plàstiques, de la literatura i de la música. Encara no fa gaire, el Sr. Antoni Cantín, bo i sumministrant-me dades per a un treball que jo escrivia sobre el seu sogre, Joan Llaverias, em parlava de la complaença amb què el genial aquarel·lista sojornava a Santa Cristina, quan només hi havia un matrimoni d'ermitants, a primeries de segle, que li cedien el seu llit a la nit a fi de què el pintor reposés millor i li donaven, per pocs diners, bon menjar. Un pollastre, un meló i vi: un duro.

Seria interessant fer un estudi de tots els artistes i literats que han dedicat la seva inspiració a Santa Cristina. Com ho serà també algun dia fer una investigació científica de la possible presència d'antics pobladors, atrets ja per aquest encís que comentem, en aquests paratges. La situació de Santa Cristina és privilegiada i idònia per a algun assentament. Avui dia, els treballs arqueològics ja no parteixen de la descoberta casual, sinó de l'estudi de probabilitats, vista la configuració d'un indret. D'altra banda, la presència del món clàssic, per exemple, no és cap utopia. Comença a confirmar-se no sols per les paraules de Valeri Serra i Boldú que afirmava haver llegit a l'arxiu de Medinaceli que abans a Santa Cristina s'idolatrava una divinitat pagana, sinó per les troballes del pare Fita, en unes excavacions superficials del segle passat —es van trobar monedes gregues i romanes i ceràmica— i per altres materials apareguts després. La «Revista de Gerona», l'abril de 1892, publica: «Según carta del Sr. Sala de Lloret de Mar, que tenemos a la vista, se han hallado abundancia de tejas romanas rotas y pedazos de hormigón antiguo a poca distancia de la ermita de Santa Cristina...». Aquest any, per a l'exposició arqueològica que vaig organitzar a l'Ajunta-

ment, l'Obrer Major Sr. Batlle em deixava un cul d'àmfora trobat feia poc per aquells indrets: troç, per cert, de fractura recent que, per tant, donava a entendre que deurien haver-hi altres fragments.

Si els antics pobladors van sentir l'atracció d'aquell promontori, no és estrany que, emportats del mateix gust, li sentíssin també els cristians sobretot en una època tan plena de fe com l'Edat Mitja, i s'hi edificà la primitiva capella, substituïda més tard per l'esplèndid santuari actual, de finals del segle XVIII.

Per això ara festejem els 600 anys de l'existència documentada de Santa Cristina. 600 anys durant els quals el nostre santuari ha estat el far vers el que no sols s'han dirigit ulls lloretencs, sino també ulls de gent dels pobles veïns. El 13 de setembre de 1397, per exemple, uns vint-i-tants anys després de l'erecció de la primitiva ermita que cal suposar construïda poc abans del 1376 en què s'autoritza la colecta per a l'embelliment de l'interior —el blanenc Pere Valldolig, otorga testament davant del notari Joan Puig i del testimoni de Bernat Bodes, prev., clauer de l'església de Blanes, dient entre altres coses: «Deixo a cada una de les capelles de Santa Maria de Villario, de Santa Maria de la riera de Blanes, de Sant Joan del castell de Blanes i de **Santa Cristina de la parròquia de Lloret**, dos diners». Fixeu-vos. a més, amb quina naturalitat, en aquest escrit del segle XIV, apareix, remarcat per un blanenc, que Santa Cristina pertany a la parròquia de Lloret, enfront de les bestieses —afortunadament superades— que en alguns moments s'han dit després.

I és que Santa Cristina ha estat també lloc de romiatges freqüents de blanencs i gent de la rodalia. La plaça del Pi —el nostre arbre de Guernica— i la platja de Santa Cristina han acollit, sovint, nombrosos grups de blanencs. I per cert, no sempre de romiatges, sino fins i tot per raons comercials curioses. Vegeu si no. A Blanes, l'any 1781, es feu una crida prohibint a patrons, pescadors i traginers, portar peix fora del terme de la vila, sense haver obtingut permís del batlle i diputats i sota pena de 3 lliures i la pèrdua del peix. Aquesta disposició molestà els afectats i va provocar jocs dialèctics entre la Universitat i el subdelegat de Marina. Per a burlar la prohibició, els pescadors desembarcaven i venien el peix més enllà del riu Tordera o a la platja de Santa Cristina de Lloret. Cal pensar, doncs —valga l'humor— que aquesta gent havia de sentir un particular respecte per la Santa, prop del santuari de la qual tirava endavant el seu negoci... Ves per on, si ho haguèssim de resumir en forma de lletania, Santa Cristina quedaria convertida més que en «Refugium peccatorum», en «Refugium piscatorum».

A un lloretenc, per a fer-lo feliç, parleu-li de Santa Cristina. Aquesta deuria ser l'opinió dels qui coneixen l'atracció que damunt nosaltres exerceix aquell paratge potser per això en un intent polític de caure simpàtic, el diputat a Corts Antoni Comín, l'any 1891 en el Certamen Literari de Girona, oferia un objecte d'art per la millor monografia inèdita, històrico-descriptiva del Santuari de Santa Cristina de Lloret de Mar. El premi, però, en el moment del veredict, no s'adjudicà, possiblement perquè la única obra presentada —«La Capilla de Santa Cristina en Lloret de Mar», lema «in Deo Confido»— no tenia prou qualitat a criteri del Jurat. No m'extranyaria que aquest treball, ressenyat a la Revista de Girona (octubre de 1891) sense el nom de l'autor, fos el que més tard —pel desembre— veuria la llum pública, escrit per l'Urrèjola. La mateixa publicació esmentada (gener de 1892) dirà: «La literatura històrica de la provincia de Gerona se ha enriquecido en el último mes del año que acaba de transcurrir con dos publicaciones. Titúlase la primera «La Capilla de Sta. Cristina de Lloret de Mar», monografía escrita con fácil y ameno estilo por don Hermenegildo de Urréjola, en la que se encuentran algunos datos interesantes sobre dicho santuario».

Coincideix això amb els temps en què Josep Galceran, secretari de l'Ajuntament i fill de Lloret, que mort prematurament pel febrer de 1892 comença a publicar a la mateixa revista una sèrie de dades històriques seves i un interessant treball sobre Santa Cristina, amb cites de llibres antics en poder de particulars, algun dels quals tenim identificat i localitzat encara avui amb la gentil promesa del propietari de facilitar alguna consulta o estudi.

Tampoc és estrany, vist l'amor dels lloretencs a la Santa, que algú hagi pensat més d'un cop que un obsequi a la família, en terres llunyanes, podia ser un record de Santa Cristina. Durant la recerca de dades per als treballs sobre la devoció a Sta. Cristina que he publicat altres anys, vaig trobar en un llibre inèdit, obra del sacerdot Lluís Vilar i Pla, fill d'Artana, titulat «Vida de Santa Cristina, Virgen y Mártir», el retall d'un diari de València que oferia el següent reportatge:

«...Ayer visitamos las instalaciones de la Feria-Muestrario en el Colegio Imperial de Niños Huerfanos de San Vicente Ferrer... En lujosísimas vitrinas se admiran verdaderas preciosidades que aquí no nos es posible reseñar por falta de espacio y tiempo pero sí hemos de mencionar una obra maravillosa que bastaría por sí sola para colocar a la Casa de D. Justo Burillo —casa dedicada a ornamentos y objetos de culto—, si ya no lo estuviera, entre las primeras y mejores de las de su clase.

Se trata de un cuadro de grandes dimensiones que representa el altar del Santuario de Santa Cristina, patrona del pueblo de Lloret de Mar, provincia de Gerona. A simple vista el referido cuadro da la impresión de una pintura al óleo, tal es la fidelidad de las numerosas y diversas combinaciones de colores, la impecable corrección del dibujo y sobre todo el arte y gusto exquisito con que se halla ejecutado el bordado.

La imagen de Santa Cristina aparece en primer lugar y le sirve de fondo la representación de su martirio; el altar de mármoles y jaspes, donde se venera la imagen. está copiado fidelísimamente, resultando una verdadera maravilla, pues parece increíble que con la aguja se pueda llevar a cabo una obra tan acabada y perfecta realizada toda con sedas de colores y oro. La barandilla de la escalinata que da acceso al presbiterio del altar es de mármol blanco y con seda blanca está imitado a la perfección.

Como los pescadores de Lloret de Mar y de sus contornos profesan especialísima devoción a Santa Cristina, en los ángulos del cuadro se ven atributos de la Marina y de la industria de la pesca muy bien interpretados...

Tan hermosa y artística obra es obsequio de un propietario de Lloret de Mar a un allegado suyo, opulento banquero hijo de dicho pueblo, que reside en La Habana».

Es evident que aquest opulent banquer no podia ser altre que Narcís Gelats i Durall (1845-1929), l'home que va fundar un dels establiments més sòlids de l'Havana, que fou regidor de l'Ajuntament d'aquella ciutat i presidí la Cambra de Comerç, la «Clearing House» —entitat econòmica—, «La Beneficència Catalana», i a qui Lloret deu la construcció de la Capella del Santíssim. L'obsequi dels familiars de Lloret devia plaure a l'insigne banquer. No debades la seva esposa i la seva filla es deien precisament Cristina i tots plegats guardaven gelosament el record del seu poble nadiu.

D'aquest Lloret que, més o menys mixtificat, segueix estimant els seus valors, el seu passat i els seus indrets d'interés. El Lloret que avui festeja els 600 anys de la devoció a Santa Cristina.

Joan Domènech i Moner.